

Nr 88

Utlåtande i anledning av motioner om fackrepresentation i skolstyrelse.

Andra lagutskottet har behandlat följande till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 83 av herr *Karlsson, Helge, m. fl.* och II: 99 av herr *Lundmark m. fl.*, i vilka hemställts »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till sådan ändring av skollagen att viss elevrepresentation i skolstyrelse möjliggöres»;

2) de likalydande motionerna I: 479 av herr *Lindblad* och II: 577 av herr *Romanus m. fl.*, i vilka yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer »att skolstadgan ändras så att eleverna ges rätt till fackrepresentation i skolstyrelserna på likvärdiga villkor med lärare och skolledare»;

3) de likalydande motionerna I: 497 av herr *Palm* och herr *Karlsson, Göran*, samt II: 527 av herrar *Gustafsson* i Barkarby och *Andersson* i Södertälje, i vilka hemställts att Kungl. Maj:t föranstaltar om en översyn av nu gällande författningar inom skollagstiftningen så att »full jämställdhet åstadkommes mellan skolstyrelsen å ena sidan och övriga kommunala styrelser å den andra sidan i fråga om principen för sammansättningen».

De båda motionsparen I: 479 och II: 577 samt I: 497 och II: 527 innehåller, utöver de ovan redovisade, vissa andra yrkanden. Dessa yrkanden behandlas av statsutskottet. En kortfattad redogörelse för nämnda yrkande lämnas i avsnittet Motionerna nedan.

Andra lagutskottet har, i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver, inhämtat yttrande över motionsyrkandena från skolöverstyrelsen. Vidare har på utskottets begäran Svenska kommunförbundet yttrat sig över yrkandena.

Motionerna

Motionerna I: 83 och II: 99

I motionerna framhålles, att ett mera permanent engagemang från elevernas sida i skolstyrelsen med säkerhet skulle vara till gagn för verksamheten och för eleverna själva. Motionärerna finner det inte vara överraskande att ett antal kommuner tagit upp spörsmålet och sökt lämpliga former för viss elevrepresentation i skolstyrelser. Skollagen synes emellertid icke ge stöd för dylik representation, an-

för motionärerna vidare, varför en viss revision av skollagen synes påkallad. De bestämmelser som gäller för lärarnas representation i skolstyrelse synes dem därvid kunna tjäna som mönster.

Motionerna I: 479 och II: 577

Motionerna innehåller, utöver det i detta utlåtande behandlade yrkandet, hemställan som avser dels obligatorisk samarbetsnämnd vid grundskolor med högstadium samt representation vid ämneskonferenser och klasskonferenser för eleverna vid grundskolas högstadium, dels ock representation för Sveriges Elevers centralorganisation i skolöverstyrelsens styrelse.

I motionerna erinras om att inom skolöverstyrelsen nu pågår ett omfattande utredningsarbete, som utförts av arbetsgruppen SISK (samverkan i skolan) och som avser att fördjupa skoldemokratien och finna nya former för denna. Det är emellertid angeläget, anför motionärerna, att inte reformarbetet på området avstannar i väntan på resultatet av pågående utredningar och försök. I det följande pekar motionärerna på det önskvärda i att man inom ramen för SISK:s arbete prövar bl. a. möjligheten att i framtiden göra samarbetsnämnden till en styrelse för den enskilda skolenheten. Härfter lämnar motionärerna en utförlig motive-ring till de olika motionsförslagen, som enligt motionärerna bör kunna genomföras utan dröjsmål. I fråga om elevrepresentation i skolstyrelsen erinras om att skolledare och lärare har rätt att sända representanter till skolstyrelsens sammanträden, med rätt att delta i överläggningarna men ej i besluten och rätt att an-teckna egen mening till protokollet. Vidare anför följande.

Det har ifrågasatts om även eleverna skulle ges rätt att utse sådana s. k. fackrepresentanter. På några håll har elevrepresentanter inbjudits av skolstyrelsen. Det synes dock tveksamt om sådan inbjudan kan göras generellt för flera sammanträden; förfarandet torde också fordra enhälligt beslut i skolstyrelsen. I varje fall äger inte på så sätt inbjudna elevrepresentanter samma rättigheter som fackrepresentanterna.

Man kan givetvis diskutera det lämpliga i hela systemet med fackrepresentanter i en kommunal nämnd. Det förekommer inte i andra nämnder än skolstyrelsen och har där en historisk bakgrund. Det torde dock vara svårt att motivera fackrepresentation för lärarna men inte för eleverna. Vi föreslår därför att — inom ramen för nuvarande system med fackrepresentation — även eleverna ges rätt att utse representanter i skolstyrelserna på såvitt möjligt likvärdiga villkor.

Motionerna I: 497 och II: 527

Även i detta motionspar framställs yrkanden rörande samarbetsnämnd inom skolväsendet. Motionärerna vill att sådan nämnd skall göras obligatorisk vid skolenhet, som omfattar grundskolans högstadium, att samarbetsnämnd skall bestå av representanter för samtliga personalgrupper vid skolenheten och att samarbetsnämnd får beslutanderätt i vissa frågor.

Motionärerna framhåller, att samarbetsnämnden är ett naturligt organ för arbetsplatsdemokratien inom skolenheten och kan i sin tur stimulera till en fördjup-

ning av demokratin inom skolenheten och klassrummet. Företagsnämndsverksamheten inom en kommun kan sägas fylla motsvarande funktion för hela kommunens skolväsen som samarbetsnämnderna kan göra för skolenheten. På samma sätt som samarbetsnämnderna bör utgöras av representanter för alla berörda intressegrupper inom den enskilda skolenheten vore det önskvärt, anføres i motionerna, om företagsnämnden kunde sammansättas av representanter inte endast för arbetsgivare och arbetstagarare utan också för eleverna.

Beträffande lärarrepresentationen i skolstyrelsen anføres i det följande.

Fackrepresentationen i skolstyrelsen fyllde, när den inrättades, dels ett behov av sakkunskap, dels en funktion som företagsdemokratiskt element, innan företagsnämndsverksamheten var utbyggd. Numera fylls sakkunnigbehovet på annat sätt, genom föredragande tjänstemän, och behovet av företagsdemokrati genom de nya företagsnämnderna (FÖN — 68). Frågan om fackrepresentationen i skolstyrelsen har härigenom kommit i ett nytt läge och bör därför ånyo kunna övervägas. Otvivelaktigt medför denna representation att skolstyrelsen intar en särställning bland de kommunala styrelserna på så sätt att den vid sina sammanträden utgörs av två grupper, den ena politiskt och den andra fackligt vald.

Det förhållandet att lärare och skolledare är representerade i skolstyrelsen utan att sitta där i egenskap av föredragande har lett till att krav på representation vid skolstyrelsens sammanträden nu börjat resas också från elevhåll. Några kommuner har fattat beslut om representation för eleverna på samma villkor som för lärare och skolledare. Dessa beslut är förstaeliga, om man ser till strävandena att tillförsäkra dem, som berörs av en styrelses beslut, inflytande på och insyn i arbetet. Som faktor i främjandet av medbestämmanderätten i för eleven närliggande och konkreta vardagsfrågor torde emellertid sådana åtgärder ha ett begränsat värde. Representationen för elever och lärare lämnar också de övriga anställda inom skolväsendet, som inte är lärare, utanför. Samarbetsnämnderna och företagsnämnderna skulle genom sin sammansättning kunna utvecklas till allsidiga organ för en utvidgad skoldemokrati. Om däremot denna sammansättningsprincip utvecklas inom skolstyrelsen, blir denna, i motsats till övriga kommunala styrelser, en mera korporativt än politiskt sammansatt styrelse, vilket knappast kan anses önskvärt ur allmän politisk ansvarighetssynpunkt.

Fackrepresentation i skolstyrelse

Enligt 3 § skollagen skall i varje kommun finnas en skolstyrelse och — i allmänhet — en skolchef.

Gällande lagregler om skolstyrelsen finns i 2 kap. (7—18 §§) skollagen. I skolstadgan, som innehåller tillämpningsföreskrifter till lagen, meddelas i 2 kap. 1—14 §§ bestämmelser rörande skolstyrelsen.

2 kap. skollagen innehåller, såvitt här är av intresse, i huvudsak följande. I fråga om skolstyrelsens åligganden gäller att skolstyrelsen skall beakta den allmänna utvecklingen på skolväsendets område, följa skolväsendets tillstånd inom kommunen och taga erforderliga initiativ för att bereda barn och ungdom i kommunen tillfredsställande utbildning. Skolstyrelsen skall vidare (a) i den mån sådant ej tillkommer annan, ombesörja de angelägenheter avseende skolväsendet i kommunen, vilka äro att hänföra till förvaltning och verkställighet, (b) tillse, att verk-

samheten vid skolorna fortgår enligt gällande föreskrifter, och sörja för samordning av och enhetlighet i verksamheten, (c) främja pedagogiska försök och lärarnas fortbildning samt (d) verka för samarbete mellan hem och skola (9 §).

Skolstyrelsen bör samarbeta med myndigheter och andra, vilkas verksamhet berör styrelsens (11 § andra stycket).

Skolstyrelsen är en obligatorisk kommunal nämnd. Ledamöter och suppleanter i styrelsen väljs av kommunens fullmäktige till det antal fullmäktige bestämmer. Antalet ledamöter skall dock vara minst sju. Valet är i allmänhet proportionellt. I avseende å valbarhet, verkan av valbarhetens upphävande och rätt till avsägelse äger vad som är stadgat i 7 § kommunallagen om fullmäktig motsvarande tillämpning. Därutöver gäller att skolchefen inte får utses till ledamot eller suppleant. I fråga om valperiod, val av ordförande och vice ordförande, sammanträdestid, suppleants inkallande och närvarande vid sammanträde, beslutsförhet, jäv, förfarande vid fattande av beslut, m. m. äger vad i kommunallagen (33—42 §§) är stadgat rörande kommunens styrelse motsvarande tillämpning. Det kan särskilt påpekas, att i 36 § kommunallagen uttryckligen stadgas, att suppleant äger rätt att närvara vid styrelsens sammanträde även då han inte tjänstgör i stället för ledamot.

Vid sammanträde med skolstyrelsen eller avdelning av denna skall skolchefen närvara. Han äger rätt att delta i överläggningarna men ej i besluten och att få sin särskilda mening antecknad till protokollet (16 § första stycket skollagen).

I 16 § andra stycket skollagen stadgas, att Konungen förordnar om rätt för annan än skolchef att delta vid sammanträde med skolstyrelsen eller avdelning av denna. I detta hänseende har i skolstadgan meddelats utförliga föreskrifter om *fackrepresentanter* och deras närvaro vid sammanträden (2 kap. 5—12 §§). Det bör påpekas, att skolstyrelsen är den enda kommunala nämnd, som har fackrepresentanter.

Sammanfattningsvis innehåller reglerna om fackrepresentanter följande.

Enligt 2 kap. 5 § skolstadgan äger vid sammanträde med skolstyrelsen eller avdelning av denna fackrepresentanter för andra skolledare än skolchefen samt för lärare och skolläkare rätt att — liksom skolchefen — delta i överläggningarna men ej i besluten och att få sin särskilda mening antecknad till protokollet. Om det finns två eller flera fackrepresentanter för skolledare eller lärare, får endast en representant för vardera personalgruppen vara närvarande. Särskilda jävsregler finns. Vid behandling av ärenden om tillsättning, åtal eller disciplinär bestraffning får fackrepresentant ej närvara, om ärendet rör skolchef eller annan skolledare, och fackrepresentant för lärarna ej heller, om ärendet rör lärare.

Om utseende av fackrepresentanter bland rektorer, studierektorer, lärare och skolläkare samt kallelse och inställelse till sammanträde finns utförliga regler i 2 kap. 7—12 §§ skolstadgan. Om det finns flera *rektorer* under skolstyrelsen, skall högst tre av dessa vara fackrepresentanter, därav endast en för var och en av följande grupper av skolor, nämligen (a) grundskolans låg- och mellanstadier, (b) grundskolans högstadium, gymnasiet och fackskolan samt (c) yrkesskolor. Om det finns

två eller flera rektorer inom samma grupp, skall de bland sig själva välja en fackrepresentant och en suppleant. Om grupp, som nyss nämnts, inte företrädes av rektor som fackrepresentant, men *studierektor* finns inom gruppen, skall studierektor vara fackrepresentant. Finns det två eller flera studierektorer, som kan komma i fråga, skall de bland sig välja en fackrepresentant och en suppleant. *Lärarna* får utse högst tre fackrepresentanter. Om skolväsendet omfattar endast grundskolans låg- och mellanstadier får dock bara en eller två fackrepresentanter för lärarna utses. Suppleanter till samma antal som ledamöterna får utses. Vid handläggning av ärenden rörande skolhälsovård eller skolhygieniska förhållanden i övrigt skall *skolläkare* vara fackrepresentant (2 kap. 11 §).

Till sammanträde med skolstyrelsen eller avdelning av denna skall fackrepresentanterna kallas. Representanterna skall därjämte erhålla uppgift om vilka ärenden som, enligt vad som kan förutses, skall förekomma till handläggning, och de bör dessutom, i den mån så lämpligen kan ske, erhålla tillgängliga upplysningar i övrigt beträffande de ärenden, vid vilkas behandling fackrepresentant äger närvara. Om det finns två eller flera fackrepresentanter för viss personalgrupp, överenskommes mellan dem i vilken ordning inställelse till sammanträdet skall äga rum. Är fackrepresentant hindrad deltaga äger suppleant inträda i hans ställe (2 kap. 12 §).

Rättspraxis rörande elevrepresentation i skolstyrelse

Regeringsrätten har den 28 oktober 1969 avgjort två mål, nämligen ett från Köping och ett från Lycksele, rörande elevrepresentation i skolstyrelse.

Köpingfallet

Skolstyrelsen i Köping beslöt i november 1968 med 7 röster mot 3 att tillåta elevrepresentation vid styrelsens sammanträden enligt av ordföranden och vice ordföranden föreslagna regler. Dessa hade följande innehåll.

Vid sammanträde med skolstyrelsen föreslås för eleverna samma representation som för lärarkåren.

Elevrepresentanterna utses av eleverna i den ordning varom skolstyrelsen överenskommer med dessas organisationer. Mandatperiod bör lämpligen omfatta ett läsår.

Elevrepresentant äger yttranderätt i ärenden, som upptagits på dagordningen eller eljest av skolstyrelsen företas till behandling på sammanträdet.

Elevrepresentant tilldelas samma rättigheter som lärarrepresentant. Elevrepresentant får inte närvara vid behandling av ärende rörande i skolväsendet anställd person eller rörande åtgärder för elevs tillrättaförande.

Det ankommer på skolstyrelsen att före första sammanträdet under mandatperioden informera elevrepresentanterna om syftet med elevrepresentationen samt om de regler som gäller för skolstyrelsens arbete bl. a. beträffande innebörden av att skolstyrelsens sammanträde till sin karaktär är ett slutet sammanträde.

I anledning av besvär över beslutet undanröjde KB den 3 februari 1969 beslutet enär styrelsen överskridit sin befogenhet.

Sedan besvär anförts mot beslutet yttrade regeringsrätten i utslag den 28 oktober 1969 följande.

I 2 kap. 16 § skollagen och 2 kap. 5 § skolstadgan regleras vilka personer som — utöver ledamöter och suppleanter — äger rätt att deltaga i skolstyrelses sammanträden. Dessa bestämmelser utgör emellertid icke hinder för skolstyrelse att tillåta även annan person att deltaga i sammanträde.

Enligt grunderna för de på skolstyrelse tillämpliga bestämmelserna i kommunallagen krävs dock enhälligt beslut därom och beslutet får icke ges sådan utformning, att enskild ledamot för kommande sammanträden blir bunden därav.

Enär det klandrade skolstyrelsebeslutet icke uppfyller nyss angivna förutsättningar och beslutet således står i strid mot allmän lag, fastställer Kungl. Maj:t det slut som länsstyrelsens beslut innehåller.

Lyckselefallet

Skolstyrelsen i Lycksele stad beslöt den 28 november 1968 enhälligt att under 1969 medgiva att en representant för elevråden vid stadens skolor på försök i vissa fall får närvara vid skolstyrelsens sammanträden, varvid följande regler för närvaro skulle gälla.

1. Vid behandling av vissa ärenden må representant för stadens elevråd närvara för att tillhandagå skolstyrelsen med upplysningar och synpunkter. Elevrepresentant äger ej deltaga i besluten. Skolstyrelsen må före och/eller under ett sammanträde meddela att handläggning av visst ärende må ske endast i närvaro av i skolstadgan föreskrivna ledamöter och fackrepresentanter. 2. Elevrepresentant må ej närvara då skolstyrelsen behandlar ärende som personligen rör honom eller någon honom närstående. Vid behandling av ärende om tillsättning, åtal eller disciplinär åtgärd mot befattningshavare under skolstyrelsen eller åtgärd för elevs tillrättaförande äger elevrepresentant icke närvara. 3. Elevråd vid stadens skolor äger utse vardera en representant och suppleant till denne. Finns två eller flera elevrepresentanter, överenskommes mellan dem vilken som skall närvara vid behandlingen av visst ärende.

Efter besvär undanröjde KB den 7 februari 1969 beslutet, enär skolstyrelsen ansågs ha överskridit sin befogenhet.

Regeringsrätten lämnade i utslag den 28 oktober 1969 utan bifall besvär över KB:s beslut och anförde som skäl härför följande.

På sätt länsstyrelsen anført är skolstyrelses sammanträden icke offentliga. Detta förhållande har visserligen icke utgjort hinder för styrelsen att genom enhälligt beslut tillåta representant för elever att närvara och yttra sig vid visst tillfälle och ej heller att antaga allmänna regler för sådan representation vid kommande sammanträden under förutsättning att enhällighet därom föreligger vid varje sammanträde. Klandrade beslutet är emellertid icke begränsat till sin räckvidd på sätt nu sagts utan innebär att elevrepresentant skall tillåtas närvara och yttra sig om annat icke bestämmes. Beslutet måste således anses strida mot allmän lag.

Samarbetsorgan m. m. inom skolan

I detta avsnitt lämnas vissa uppgifter om författningsbestämmelser m. m. som avser samarbetsorgan i skolan. Redogörelsen är inte avsedd att vara uttömmande,

och smärre undantag från huvudbestämmelserna har utelämnats. Där ej annat anges gäller bestämmelserna såväl grundskolan som gymnasiet, fackskolan och yrkesskolan. I texten angivna författningsrum hänför sig till skolstadgan.

Klass- och ämneskonferenser (7 kap. 5—12 §§, 13 kap. 1 §, 17 kap. 1 §, 22 kap. 1 §)

För varje klass skall finnas en klasskonferens. Ledamöter av klasskonferensen är rektor och studierektor samt lärare vilka undervisar i klassen. I klasskonferens handläggs de frågor, vilka enligt vad i skolstadgan eller eljest föreskrivs skall ankomma på konferensen. I övrigt skall i klasskonferenser handläggas bl. a. frågor om elevernas flit och framsteg i studier och om deras uppförande och ordning.

Lärare, vilka undervisar i samma ämne eller på samma stadium eller i samma årsklass, skall sammankomma till ämneskonferens eller andra erforderliga konferenser. Ämneskonferens tillkommer särskilt att a) i anslutning till läroplanen närmare planera kurserna i ämnet och granska lärostoffet i läroböckerna, b) uppgöra plan för undervisningen i ämnet, c) avgiva förslag om inköp av böcker och annan undervisningsmateriel i ämnet samt d) pröva behovet av nya läroböcker och avgiva förslag i anslutning härtill.

Representanter för eleverna i gymnasier, fackskola och yrkesskola skall kallas att delta i klasskonferenser och ämneskonferenser, som behandlar frågor om planering av undervisningen eller pedagogisk fråga av allmän karaktär. Elevrepresentant får dock inte deltaga i besluten.

Elevrepresentant utses av elevrådet, om sådant finnes, och i annat fall genom val i den ordning som skolstyrelsen bestämmer.

Samarbetsnämnder (13 kap. 2—5 §§, 17 kap. 2 § och 22 kap. 2 §)

Vid gymnasium, fackskola och yrkesskola skall finnas samarbetsnämnd. Nämnden består av rektor, två lärare, två elever och två andra ledamöter.

Elevrepresentanterna utses i samma ordning som i fråga om klass- och ämneskonferenser. De ledamöter som inte är självskrivna eller representerar lärare eller elever utses av skolstyrelsen.

Samarbetsnämnden har att som rådgivande organ främja ett gott samarbete mellan alla som är verksamma inom skolenheten samt att verka för att eleverna iakttaga god ordning och gott uppförande.

I januari 1967 utfärdade skolöverstyrelsen anvisningar för verksamheten i samarbetsnämnd. I anvisningarna anförs, att det väsentligaste av nämndens uppgifter är att överlägga om frågor, som rör trivsel, samarbete, regler för ordning och uppförande inom skolenheten samt i dessa avseenden verka för goda förhållanden i skolan. Vidare skall nämnden bl. a. samverka med skolans olika befattningshavare, elevernas föräldrar och inom kommunen befintliga organ för barna- och ungdomsvård samt jämväl i övrigt verka för ett gott förhållande mellan skolan och allmänheten. I anvisningarna konkretiseras de olika uppgifter, som ankommer på nämnden.

Skolöverstyrelsen har år 1965 i skriften *Arbetsstrivsel i skolan* rekommenderat att man utser samarbetsnämnder även i varje skolenhet med högstadium. Sådan nämnd, som även den är av rådgivande karaktär, bör bestå av representanter för föräldrar, elever, lärare och skolans övriga personal. Nämnden skall ta upp »problem i princip, aktualiserade kanske genom att något speciellt inträffat vid skolan, och diskutera vilka åtgärder som skolan bör vidta för att förhindra ett upprepande». Nämnden blir sålunda, anføres i skriften, ett självklart forum för diskussion av och förslag till ett skolans regelsystem. Samarbetsnämnden kan i principiella frågor, anføres det slutligen, också vara av *informativ* karaktär och bli ett naturligt kontaktorgan mellan hemmet och skolan, mellan elever och olika befattningshavare.

SISK

I anslutning till de nästföregående avsnitten må erinras om att skolöverstyrelsen i februari 1968 tillsatt en utredningsgrupp för att överlägga om frågor rörande samverkan i skolan, SISK. I utredningsgruppen ingår representanter för organisationer som företräder elever, skolledare, olika lärarkategorier, ekonomipersonal, skolsocial personal, föräldrar, skolans huvudmän och den statliga skolförvaltningen. Skolöverstyrelsen har den 17 juni 1968 beslutat att en av SISK antagen arbetsplan skall utgöra riktlinjer för utredningens arbete med beaktande av vad chefen för utbildningsdepartementet i ämbetsskrivelse till skolöverstyrelsen den 17 maj samma år anfört angående främjande av goda arbetsförhållanden i skolorna. Nämnade arbetsplan och ämbetsskrivelse redovisas i Aktuellt från skolöverstyrelsen nr 5 år 1968/69.

Under SISK:s första arbetsår har verksamheten huvudsakligen varit inriktad på att studera samarbetsnämndernas funktion och organisation. På grundval av den verkställda undersökningen har SISK föreslagit försöksverksamhet under skolåret 1969/70 beträffande samarbetsnämndens organisation och funktion vid gymnasiala skolor, grundskolans högstadium, folkhögskolor och vårdyrkesskolor/sjuksköterskeskolor. Skolöverstyrelsen har därefter i skrivelse till Kungl. Maj:t den 7 maj 1969 hemtällt att styrelsen bemyndigas att genomföra försöksverksamhet enligt SISK:s förslag, i förekommande fall utan hinder av bestämmelser i skolstadgan och jämförliga författningar och att — om försöksverksamheten visar lämpligheten härav — obligatorisk samarbetsnämnd och obligatorisk elevmedverkan i klass- och ämneskonferenser vid grundskolans högstadium införs fr. o. m. skolåret 1970/71.

Kungl. Maj:t har den 13 juni 1969 bemyndigat skolöverstyrelsen att under läsåret 1969/70 bedriva försöksverksamhet i fråga om samarbetsnämnder i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer som angivits i nyssnämnda skrivelse och med iakttagande av vissa särskilda föreskrifter. Beträffande utformningen av försöksverksamheten får utskottet hänvisa till Aktuellt från skolöverstyrelsen nr 66 år 1968/69 och nr 6 år 1969/70.

Elevråd m. m.

Elevernas riksorganisation, SECO, åtnjuter statsbidrag.

Den lokala elevvårdsorganisationen får i vissa fall stöd av kommunen genom fri tillgång till kontorsmaskiner och kontorsmateriel. I nya skolor planeras från början in ett elevrådskontor.

Såsom Kommunförbundet anfört får eleverna genom inrättande av elevråd ett naturligt organ för tillvaratagande av elevernas intressen i skolan. Samråd med elevrådet, anför Kommunförbundet — muntligt eller genom remissförfarande — äger på många håll rum och har visat sig fruktbarande inte bara för det egentliga skolarbetet utan också för förhållandena på arbetsplatsen.

Företagsnämnder

År 1968 träffades mellan de tre kommunförbunden, å ena sidan, samt Svenska kommunalarbetsförbundet, SACO och till SACO anslutna organisationer samt TCO-K, å den andra, en central överenskommelse rörande företagsnämnder. Mellan parterna skall enligt överenskommelsen gälla Avtal angående företagsnämnden vid kommunala verk, sjukvårds- och övriga inrättningar — FÖN 68. Avtalet får lokal giltighet genom särskilt kollektivavtal.

Företagsnämnden är enligt avtalet organ för information och samråd mellan arbetsgivaren och de anställda (1 §). Nämnden har till uppgift att verka för en ändamålsenlig och rationellt bedriven verksamhet samt för ökad arbetstillfredsställelse och god samarbetsanda.

Kommunförbundet framhåller, att formella förutsättningar saknas för att släppa in elever som ledamöter av företagsnämnden men pekar på att, enligt 25 § i avtalet, må nämnden, om den är enig därom, låta kalla annan person än arbetstagare inom förvaltnings- eller arbetsområdet att som sakkunnig höras i visst ärende. Denna bestämmelse synes enligt Kommunförbundet öppna möjligheten att för ett sammanträde åt gången kalla elevrepresentant(er) att närvara vid företagsnämndens sammanträden.

Riksdagsbehandlingen 1962 och 1963

I 1956 års skolstyrelselag och 1958 års allmänna skolstadga reglerades författningsmässigt de av 1956 års riksdag i samband med skolstyrelseformen antagna principerna för fackrepresentationen i skolstyrelsen. Bestämmelserna gällde till halvårsskiftet 1962, då de med smärre jämkningar överfördes till *skollagen* (16 §) och *skolstadgan* (2 kap. 5—12 §§). Nämnda bestämmelser i skollagen, för vilka ovan redogjorts, gäller fortfarande. Bestämmelserna i *allmänna skolstadgan* inbegripna i förhållande till de nuvarande reglerna — för vilka likaledes ovan redogjorts och vilka gäller sedan den 1 augusti 1963 — följande. Samtliga fackrepresentanter ägde rätt att delta i skolstyrelsesammanträde. Vidare hade suppleant för fackrepresentant, även om han ej kallats att inträda, rätt att närvara vid styrelsesam-

manträde men däremot ej vid avdelningssammanträde. Det förelåg i motsats till vad som nu gäller inte någon skyldighet att på förhand lämna fackrepresentanternas uppgifter om vilka ärenden som beräknades skola förekomma till handläggning. Inte heller fanns någon motsvarighet till den nu gällande föreskriften om att, i den mån så lämpligen kan ske, fackrepresentanternas bör erhålla tillgängliga upplysningar i övrigt beträffande de ärenden, vid vilkas behandling fackrepresentant äger närvara.

Den nuvarande ordningen i fråga om fackrepresentationen, som sålunda genomfördes den 1 augusti 1963, grundar sig på godkännande av prop. 1963: 119, vilken framlades i anledning av önskemål som framförts av 1962 års riksdag i samband med behandlingen av prop. 136 med förslag till skollag m. m.

Beträffande bakgrunden till de nu gällande bestämmelserna må anföras följande.

I prop. 1962: 136 föreslogs ingen ändring av de tidigare antagna principerna för fackrepresentationen i skolstyrelsen. Vid riksdagsbehandlingen väcktes emellertid på denna punkt ett flertal motionsyrkanden. Särskilda utskottet var i sitt utlåtande nr 2 ej berett föreslå, att fackrepresentationen då upptogs till förnyat övervägande. En vid utskottets utlåtande fogad reservation utmynnade i hemställan av innebörd att fackrepresentationen avskaffades. Sedan kamrarna stannat i olika beslut hemställde särskilda utskottet i memorial nr 8, som godkändes av riksdagen, att kamrarna måtte, samtidigt som de biföll propositionen, i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna följande synpunkter.

Vid övervägande av möjligheterna till en sammanjämkning av kamrarnas mening har utskottet haft att söka åstadkomma en lösning som i rimlig grad tillgodoser de syften varpå vardera kammarens ställningstagande bygger. Utskottet har därför funnit sig böra föreslå att den i lagförslaget upptagna bestämmelsen om bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om fackrepresentation nu bibehålles. Därjämte vill utskottet förordna, att en begränsning av antalet fackrepresentanter överväges. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan erforderliga undersökningar och överväganden gjorts, så snart ske kan för riksdagen framlägga förslag i denna riktning.

Utskottet vill understryka betydelsen av att ett förtroendefullt samarbete äger rum mellan skolstyrelsen och skolans befattningshavare. Formerna för detta samarbete synes senare ånyo böra övervägas under beaktande av principerna för den kommunala förvaltningen, behovet av pedagogisk sakkunskap i skolstyrelsen samt befattningshavarnas tjänsteställning.

I prop. 1963: 119 anförde föredragande departementschefen bl. a. följande.

Med anledning av riksdagens uttalande har de aktualiserade frågorna rörande fackrepresentationen närmare övervägts inom ecklesiastikdepartementet. Dessa överväganden har lett fram till ett förslag till lösning som avser att tillgodose det av riksdagen i första hand framförda önskemålet om en begränsning av fackrepresentationens omfattning. Förslaget innebär i korthet att nuvarande antal rektors- och lärarrepresentanter i princip bibehålles — alltså högst tre från vardera personalkategorien jämte suppleanter för dem. Den åsyftade begränsningen erhålles därigenom att rätt att närvara vid sammanträde med skolstyrelsen eller avdelning av denna skall tillkomma endast en representant för rektorerna och en represen-

tant för lärarna, varvid det skall ankomma på representanterna själva att utvälja vem av dem som skall inställa sig. För att kunna ta ställning till denna fråga skall fackrepresentanterna i förväg erhålla uppgift om de ärenden som beräknas förekomma vid sammanträdet, och de bör också få de upplysningar i övrigt, som lämpligen kan lämnas. Samtidigt föreslås borttagande av den hittillsvarande rätten för fackrepresentanternas suppleanter att närvara vid sammanträden även i sådana fall då de inte inträder såsom representanter. Resultatet av förslaget blir således att, fränsett de ärenden i vilka skolläkaren skall delta, regelmässigt högst två fackrepresentanter får rätt att närvara vid sammanträde.

Beträffande detta förslag har överläggningar hållits mellan företrädare för ecklesiastikdepartementet samt representanter för Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Sveriges akademikers centralorganisation och Tjänstemännens centralorganisation. De båda kommunförbunden har därvid förklarat sig inte vilja motsätta sig att förslaget genomföres i nuvarande läge, men samtidigt har förbunden med instämmande i de principiella invändningar som framförts mot fackrepresentationen velat understryka, att den företagna ändringen endast får betraktas som en övergångsanordning i avvaktan på en slutgiltig lösning av frågan om formerna för samarbetet mellan skolstyrelsen och den pedagogiska fackkunskapen. Från personalorganisationernas sida har till förslaget intagits en negativ ståndpunkt, byggande på uppfattningen att mot fackrepresentationen framförda invändningar inte kan anses utgöra skäl för en ändring i enlighet med förslaget. Samtidigt framhålles det utomordentliga värde för skolan som ligger i den av närvarorätten garanterade möjligheten till kontinuerlig personlig kontakt mellan lekmännen och fackkunskapen. Personalorganisationerna har emellertid förklarat sig beredda att, i det läge som uppstått genom riksdagens uttalade önskemål om en begränsning av fackrepresentationen, föreslå ett slopande av suppleanternas närvarorätt.

Innan jag för egen del går att närmare behandla de nu aktualiserade frågorna vill jag erinra om det självklara förhållandet, att det är hänsyn till skolans eget bästa som skall bilda utgångspunkten vid bedömningen av vilka lösningar av dessa frågor på kortare och längre sikt som skall kunna uppnås. Denna omständighet sedd i belysning av de ifrågavarande spörsmålens starkt kontroversiella natur gör bedömningen vanskelig, och detta synes mig motivera att man inte omedelbart söker nå en mera slutgiltig lösning utan söker sig fram i etapper. Detta torde också vara riksdagens mening. Av riksdagens ställningstagande synes nämligen den slutsatsen kunna dragas, att en förutsättningslös omprövning av fackrepresentationen i dess helhet, i syfte att eventuellt ersätta den med andra former för samarbetet mellan lekmännen och pedagogerna, enligt riksdagens mening inte är omedelbart påkallad. Det finns också några andra omständigheter som talar mot att i nuvarande läge överväga mera vittsyftande förändringar. Det bör erinras om att systemet med representationen, sådant det utformades år 1956 och trädde i tillämpning år 1958, hittills inte varit i funktion ens under en hel mandatperiod för ledamotskap i skolstyrelsen. Skolstyrelsen kommer under tiden för grundskolans genomförande i kommunerna att få bära en stor del av ansvaret för denna verksamhet, och det är därför av största vikt att samarbetet mellan skolans ledning och dess personal utvecklas och fördjupas under ömsesidigt förtroende. Åtgärder som innebär större förändringar berörande styrelsens organisation och verksamhetsformer kan befaras motverka en gynnsam ordning härvidlag, särskilt om de vidtages under det inledande skedet av uppbyggnadstiden. Innan mera genomgripande förändringar överväges, anser jag det därför vara befogat att ännu någon tid avvakta ytterligare erfarenheter.

De hittillsvarande erfarenheterna av fackrepresentationen visar emellertid, att denna, som man också befarade redan år 1956, i många fall blivit alltför vidlyftig. Härpå har effektiviteten i skolstyrelsernas arbete blivit lidande, framför allt genom tungroddheten i arbetsformerna men delvis kanske också genom att överbalanseringen på fackmannasidan på sina håll givit upphov till irritation och konflikter. Av stor betydelse särskilt med tanke på behandlingen av grundskolefrågorna under uppbyggnadstiden finner jag vara att det tillkommer sådana samarbetsformer, som inte endast eliminerar olägenheterna med det hittillsvarande systemet utan också främjar goda samarbetsförhållanden. Vad som behövs är ett effektivt och ömsesidigt verkande instrument för utbyte av information och synpunkter mellan skolstyrelserna och fackkunskapens företrädare. Uppnåendet av detta mål är inte beroende främst av hur samarbetet författningsregleras utan fastmera av de berörda organens och befattningshavarnas samarbetsvilja och deras beredvillighet att, med bortseende från egna eller gruppens intressen, samverka till främjande av sådana arbetsresultat, som från skolans och undervisningens synpunkt är de bästa möjliga.

I det följande diskuterade departementschefen därefter de förslag, som lades fram i propositionen och som, sedan riksdagen godkänt dem (KU 1963: 10), genomfördes genom ovan nämnda ändringar i skolstadgan från den 1 augusti 1963. Slutligen anförde departementschefen.

Jag vill i anslutning till den nu föreslagna ändrade ordningen påpeka att denna inte inverkar på skolstyrelsens eller dess avdelningars möjligheter att, utöver vad som enligt förslaget skall ske, i enlighet med vad i allmänhet gäller söka kontakt med företrädare för olika facksynpunkter.

Till sist vill jag uttala den förhoppningen, att det av mig förordade förslagets genomförande skall verksamt bidra till att bättre samarbetsförhållanden blir rådande till båtнад för det viktiga arbete för skolans omdanande som nu pågår. De erfarenheter som kan vinnas av den nya ordningen torde också kunna förväntas bli av betydelse, när det gäller att framdeles till förnyat övervägande upptaga frågan om vilka samarbetsformer av hithörande slag som på längre sikt kan vara bäst lämpade inom skolväsendet.

För en utförlig framställning av debatten rörande fackrepresentationen hänvisas i första hand till prop. 1963: 119 och KU 10.

Enkel fråga våren 1969

I riksdagens andra kammare besvarade statsrådet Moberg den 13 februari 1969 en enkel fråga av fru Hjelm-Wallén huruvida chefen för utbildningsdepartementet var beredd att i positiv anda pröva möjligheterna och formerna för den fackliga elevrörelsens representation i kommunala skolstyrelser. Statsrådet Moberg anförde.

Frågan huruvida elever lagligen kan ges representation i de kommunala skolstyrelserna är för närvarande, efter besvär över en enskild skolstyrelses beslut, föremål för prövning i administrativ ordning. Jag anser mig därför inte för dagen böra uttala mig om möjligheterna och formerna för sådan elevrepresentation. Jag finner det dock angeläget att skolstyrelserna utnyttjar möjligheten att söka kontakt

med företrädare för olika inressenter i skolan, däribland eleverna, i överensstämmelse med vad som i allmänhet gäller för kommunal nämnd eller styrelse.

Beträffande den åsyftade prövningen i administrativ ordning hänvisar utskottet till framställningen ovan.

I en replik till fru Hjelm-Wallén uttalade statsrådet Moberg bl. a. att frågan var en liten del i det problemkomplex, som frågan om en vidgad kommunal demokrati utgör. Statsrådet Moberg upplyste att inom kommunikationsdepartementet (kommunfrågorna handläggs numera i civildepartementet) pågick ett förberedelsearbete i syfte att få till stånd en utredning avseende hela frågan om den kommunala demokratin och att detta utredningskomplex kommer att påverka den diskuterade frågan.

Remissyttranden

Skolöverstyrelsen (SÖ) vill för närvarande inte förorda någon ändring av gällande regler om skolstyrelsens sammansättning. Som grund för detta ställningstagande anför styrelsen följande.

Förekomsten av fackrepresentation i skolstyrelse talar i och för sig för att även elever borde vara representerade där. Den nuvarande fackrepresentationen i skolstyrelsen har emellertid viss hävd och synes vara unik inom det kommunala förvaltningsområdet. Skulle den förändringen vidtas, att också eleverna fick plats som fackrepresentanter i skolstyrelsen, skulle det vara naturligt att principen om fackrepresentation utsträcktes att gälla även inom andra kommunala förvaltningsområden. En dylik utveckling av det korporativa inslaget i kommunala styrelser och nämnder skulle emellertid rubba det kommunalpolitiska system, som bygger på den politiska ansvarigheten och vars värde och betydelse ingen ifrågasätter. Den enskilde politiskt valde ledamoten bör i sina överväganden och inlägg vara fri från den påverkan, som starka korporativa inslag i styrelse eller nämnd kan föra med sig.

Den tveksamhet som SÖ känner inför tanken att införa elevrepresentation i skolstyrelse leder till att den nu förekommande fackrepresentationen av samma skäl kan ifrågasättas. Härtill kommer att, sedan riksdagen år 1963 fastställde ändrade grunder för fackrepresentation i skolstyrelse, skolledning med tillhörande skolförvaltning blivit alltmer utbyggd och kvalificerad och att andra former för medinflytande skapats på skolans område genom företagsnämnder och samarbetsnämnder.

Erfarenheterna av företagsnämndernas och samarbetsnämndernas verksamhet på skolområdet är ännu otillräckliga. Företagsnämnden avses fylla behovet av företagsdemokrati på skolans område inom kommunen. För närvarande saknas dock formella förutsättningar att ge eleverna plats som ledamöter i företagsnämnd. Samarbetsnämndens nuvarande sammansättning och funktion är inte heller sådan att den kan sägas fylla befintliga behov av samverkan inom en skolenhet. Att adjungera till skolstyrelser och nämnder är en möjlighet. Skolstyrelser har också utnyttjat den möjligheten i ökad utsträckning för att samråda med t. ex. elever.

SÖ uttalar vidare att om sålunda elevrepresentation i skolstyrelse av skilda orsaker inte kan förordas, framstår det desto nödvändigare att andra former för elevernas och andra gruppers medinflytande och medansvar på arbetsplatsen garanteras. I SÖ:s arbete intar denna fråga en central plats.

I detta avseende hänvisar SÖ till arbetet inom arbetsgruppen för samverkan i skolan (SISK), som berett remissärendet. SÖ framhåller, att vid tidpunkten för avgivandet av remissyttrandet, den 9 april 1969, var riktlinjer för samarbetsnämndernas ställning och arbete i skolan under utarbetande i SISK och att frågan om elevrepresentation i ämnes- och klasskonferensen på grundskolans högstadium också tillhör det komplex av samverkansproblem som SISK aktualiserat och avser att söka lösa samtidigt med nya anordningar för samarbetsnämnderna.

Beträffande resultatet av SISK:s arbete i här nämnda frågor hänvisar utskottet till den föregående framställningen.

Styrelsen för *Svenska kommunförbundet* tillstyrker bifall till yrkandet i motionerna I: 497 och II: 527, vilket yrkande avser avskaffande av fackrepresentation i skolstyrelsen. Därvid erinrar styrelsen inledningsvis om att styrelsen för dåvarande kommunförbund i yttrande över skolberedningens betänkande ställt sig avvisande till sådan representation. Vidare erinrar styrelsen om riksdagsbehandlingen av frågan år 1962 och år 1963 samt anför därefter.

Styrelsen har ånyo övervägt de skäl, som rimligen kan anföras till förmån för fackrepresentationens bibehållande, men därvid inte kommit till annan slutsats än den tidigare, nämligen att skälen mot det nuvarande systemet klart överväger. Genom den pågående kommunreformen skapas successivt underlag för en ännu mera utbyggd och kvalificerad skolförvaltning och skolledning under skolstyrelsen. Dessutom har det under senare år blivit vanligt att lärarna deltar i företagsnämnd på skolans område. Denna utveckling har alltså ytterligare försvagat skälen för den nuvarande obligatoriska anordningen med fackrepresentanter vid styrelsesammanträde.

I det följande behandlar styrelsen frågan om sådan ändring av skollagen och skolstadgan, att viss elevrepresentation i skolstyrelse möjliggörs på liknande villkor som gäller för lärare och skolledare. Styrelsen avstyrker yrkandena på följande skäl.

Styrelsens huvudinställning är, att »eleverna bör ges ökat ansvar och inflytande i skolan men formerna för detta bör övervägas från olika utgångspunkter». Betydelsen av elevernas medagerande i skolan har, anför styrelsen, under senare tid kommit alltmer i blickpunkten. Utvecklingen mot ett ökat medinflytande i skolarbetet för eleverna anses allmänt värt att uppmuntra. Tanken har tagit sig uttryck såväl i vissa stadgebestämmelser som i olika åtgärder på kommunernas eget initiativ. Styrelsen redogör för gällande regler och överenskommelser om klasskonferens, ämneskonferens, samarbetsnämnd och företagsnämnd samt elevråd. Härfter framhåller styrelsen att i vissa — ännu helt fåtaliga — kommuner har skolstyrelsen beslutat att tillåta elevrepresentant(er) närvara vid skolstyrelsens sammanträden med vissa betydelsefulla inskränkningar i fråga om vissa typer av ärenden, t. ex. personal- och disciplinfrågor. I en del andra har införts en form av inofficiellt samråd mellan representanter för skolstyrelsen och elevorganisationen. Sedan styrelsen

härefter behandlat frågan om de rättsliga förutsättningarna för elevrepresentation i skolstyrelsen anför styrelsen för Kommunförbundet sammanfattningsvis följande.

En stimulering av elevrådets verksamhet, livligare deltagande från eleverna i ämnes- och klasskonferenser och en aktivering av samarbetsnämnderna syns vara de närmast till hands liggande åtgärderna till främjande av ett ökat medinflytande för eleverna. För en fortsatt sådan utveckling kommer förbundet att verka genom sin representation i SISK. Även företagsnämnden torde kunna kalla elever för att höras som sakkunniga. Härutöver är ju fältet som förut antytts under alla omständigheter öppet för olika former av inofficiellt samråd. Möjligheterna till utveckling av elevdemokrati i skolan är således många och hittills i stort sett oprövade. De här antydda vägarna torde i själva verket också vara effektivare för en väl fungerande samverkan i skolan än elevnärvaro vid skolstyrelsesammanträden. Om man med andra ord intensifierar elevmedverkan i de nämnda organen, blir frågan om elevrepresentation i skolstyrelse av mera underordnat intresse.

Utskottet

I detta utlåtande behandlas sex motioner om fackrepresentation i skolstyrelse för lärare och elever.

Skolstyrelsen är en obligatorisk nämnd. Vid sammanträde med skolstyrelsen skall enligt skollagen skolchefen vara närvarande. Vidare äger enligt bestämmelser i skolstadgan fackrepresentanter deltaga vid styrelsens sammanträden. Fackrepresentanter utses för andra skolledare än skolchefen samt för lärare. För såväl skolchef som fackrepresentant gäller att vederbörande har rätt att deltaga i överläggningarna men ej i besluten samt att få sin mening antecknad i protokollet.

För eleverna finns ingen representation i skolstyrelsen motsvarande lärarnas. Genom särskilt beslut för varje gång kan emellertid en skolstyrelse bereda representanter för eleverna tillfälle att närvara och yttra sig vid sammanträde.

I motionerna I: 497 och II: 527 yrkas att riksdagen skall begära en översyn av skolförfattningarna så att full jämställdhet åstadkoms mellan skolstyrelse och övriga kommunala styrelser i fråga om principen för sammansättningen. Yrkanet syftar till att fackrepresentationen skall slopas och att insyn och medinflytande för lärare, elever och andra personalgrupper inom skolområdet ökas genom en utbyggnad av samarbetsnämndernas och företagsnämndernas verksamhet.

I de övriga motionerna utgår man från att de nuvarande reglerna för lärarnas fackrepresentation blir oförändrade. Med denna utgångspunkt yrkas i motionerna I: 83 och II: 99 att riksdagen skall begära förslag till sådan ändring av skollagen att även viss elevrepresentation i skolstyrelse blir möjlig. I motionerna I: 479 och II: 577 yrkas att skolstadgan skall ändras så att eleverna ges rätt till fackrepresentation i skolstyrelse på likvärdiga villkor med lärare och skolledare.

I vissa av motionerna framställs även yrkanden som avser samarbetsnämnderna. Dessa yrkanden behandlas av statsutskottet.

Inom skolväsendet har under senare delen av 1960-talet från olika håll framställts krav på att lärare, elever och andra som har sin verksamhet i skolan i ökad utsträckning bereds möjlighet att påverka förhållandena på arbetsplatsen och den

egna arbetssituationen samt att få insyn i frågor som är av betydelse för skolverksamheten. Att en fördjupad demokrati inom skolan såväl som på andra arbetsplatser bör komma till stånd torde råda allmän enighet om. Däremot är meningarna delade om hur målet skall nås.

Utskottet vill erinra om att starka betänkligheter tidigare framförts mot fackrepresentationen. På begäran av 1962 års riksdag beslöts påföljande år om en begränsning av denna representation. Därvid uttalades bland annat att då grundskolan genomförts tillräckliga erfarenheter av fackrepresentationens roll och omfattning torde ha vunnits för att en slutgiltig ställning till frågan skulle kunna tas. Det kan numera icke med fog hävdas, att fackrepresentationen måste finnas för att tillföra skolstyrelsen pedagogisk expertis. Skolorrådet är inte så säreget att behovet av sakkunnig hjälp inte kan tillgodoses på samma sätt som på andra områden av den kommunala verksamheten. Önskemålet om sakkunskap kan tillgodoses bland annat genom skolchefen, genom andra tjänstemän som föredragande inför styrelsen och genom att tillkalla lärare och andra för att lämna upplysningar. Såsom Kommunförbundet framhåller skapas genom den pågående kommunreformen successivt underlag för en ännu mera utbyggd och kvalificerad skolförvaltning och skolledning under skolstyrelsen, vilket jämte andra omständigheter ytterligare försvagat skälen för den nuvarande fackrepresentationen.

Det anförda leder till att det inte längre finns tillräckliga skäl att bibehålla speciella regler av korporativ karaktär för skolstyrelsens sammansättning. För dessa styrelser bör i fråga om sammansättningen gälla samma principer som är rådande för andra kommunala nämnder. Enligt utskottets mening bör man nu överge systemet med fackrepresentanter i skolstyrelse. Utskottet tillstyrker med anledning härav yrkandet i motionerna I: 497 och II: 527. Detta ställningstagande medför att utskottet avstyrker motionsyrkandena om utökad fackrepresentation i form av företrädare för eleverna i skolstyrelsen.

Vad nu sagts innebär inte att utskottet vill inskränka lärarnas möjligheter att utöva inflytande på förhållandena inom skolan. Tvärtom vill utskottet understryka vikten av att lärare och andra personalgrupper liksom elever och föräldrar aktivt deltar i utformandet av skolans verksamhet. Detta bör emellertid tillgodoses inom skolans område på samma sätt som inom andra områden i samhället, dvs. genom organ av typen företagsnämnder. Inom skolan finns dessutom ett särskilt forum för frågor av detta slag, nämligen samarbetsnämnden.

Utskottet hemställer,

A. att riksdagen med bifall till motionerna I: 497 och II: 527, såvitt här är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om avskaffande av fackrepresentationen i skolstyrelse;

B. att följande motioner, nämligen

1) I: 83 och II: 99, samt

2) I: 479 och II: 577, såvitt här är i fråga, inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 2 december 1969

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Strand (s), fru Hamrin-Thorell (fp), herrar Lars Larsson (s)*, Dahlberg (s), Hübinette (m), Eric Carlsson (cp), Wanhainen (s) och Österdahl (fp);

från andra kammaren: fröken Sandell (s), herrar Fredriksson (s), Göransson (s), Ringaby (m), fru Nilsson (cp), fru Fränkel (fp), fru Håvik (s) och herr Olsson i Mölndal (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

vid utskottets hemställan under A.

av fru *Hamrin-Thorell* (fp), herrar *Dahlberg* (s), *Österdahl* (fp), *Ringaby* (m) och fru *Fränkel* (fp), som ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med orden »Utskottet vill» och slutar med orden »nämligen samarbetsnämnden», bort ersättas med text av följande lydelse:

»År 1962 framhöll särskilda utskottet vid behandlingen av grundskolreformen betydelsen av ett förtroendefullt samarbete mellan skolstyrelsen och skolans befattningshavare. Formerna för detta samarbete syntes enligt nämnda utskott senare ånyo böra övervägas under beaktande av principerna för den kommunala förvaltningen.

Enligt utskottets mening har den nu gällande fackrepresentationen i skolstyrelsen fungerat väl. Tillgång till den pedagogiska sakkunskap som fackrepresentanterna utgör för skolstyrelsernas arbete är alltjämt av största betydelse.

Överenskommelsen om företagsnämnderna från år 1968 avser att verka för en ändamålsenlig och rationellt bedriven verksamhet samt för ökad arbetstillfredsställelse och god samarbetsanda och berör väsentligen skolans verksamhet utanför det egentliga pedagogiska arbetet. Företagsnämndsverksamheten kan inte ersätta fackrepresentationen och de överläggningar som sker i skolstyrelsen om skolans inre arbete.

I det reformarbete som ägt rum i svenskt skolväsen under de senaste åren har det varit av stort värde att i skolstyrelsen ha kontinuerlig tillgång till den sakkun-

skap som fackrepresentationen utgör. Anordningen har också bidragit till att ett förtroendefullt och gott samarbete skapats mellan skolstyrelsen och lärar- och skollärdargrupperna inom kommunen.

Berörda organisationer har inte beretts tillfälle att yttra sig över de motioner som kräver ett avskaffande av fackrepresentationen. Ett ensidigt handlande från riksdagens sida kan komma att uppfattas som ett misstroende mot lärarkåren, vilket i dagens läge är ytterst beklagligt.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 497 och II: 527 i berörd del.

Som utskottet tidigare anfört finns det inte någon representation för eleverna i skolstyrelsen motsvarande lärarnas representation. Genom särskilt beslut för varje gång kan emellertid en skolstyrelse bereda representanter för eleverna tillfälle att närvara och yttra sig vid sammanträde. Detta system tycks fungera utmärkt för såväl skolstyrelse som elever. Enligt utskottets åsikt är detta en riktig väg att tillgodose elevernas intressen. Ytterligare erfarenheter av en ökad verksamhet av nämnda slag bör avvaktas, innan ändring i nuvarande författningsbestämmelser angående elevrepresentation aktualiseras. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna I: 83 och II: 99 samt motionerna I: 479 och II: 577 i berörd del.»

dels ock att utskottet under A. bort hemställa,

»att motionerna I: 497 och II: 527, såvitt här är i fråga, inte föranleder någon riksdagens åtgärd».